

Izabela Nogawica*

Manipulacja obrazem Ukrainy jako element rosyjskiej propagandy. Przykład «Rassijskoj Gaziety»

Manipulating the image of Ukraine
as part of Russian propaganda.
The example of «Rossiyskaya Gazeta»

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: rosyjska propaganda, Rassijskaja Gazieta, Euromajdan, Kreml, Ukraina

Keywords: Russian propaganda, Rossiyskaya Gazeta, Euromaidan, Kremlin, Ukraine

Abstrakt: Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie, w jaki sposób Kreml kształtuje wizerunek Ukrainy po wybuchu Euromajdanu i jak odnosi się to do dokumentów regulujących politykę informacyjną Federacji Rosyjskiej? Aby to osiągnąć, przeprowadzono analizę artykułów, jakie opublikowano na oficjalnej stronie rosyjskiego dziennika urzędowego od stycznia 2014 do grudnia 2019 r. Przeprowadzone badanie dowodzi, że zmiana wektora ukraińskiej polityki zagranicznej wiązała się ze zmianą sposobu, w jaki przedstawiana jest Ukraina.

Abstract: The aim of the article is to answer the question how the Kremlin shapes the image of Ukraine after the outbreak of Euromaidan and how it relates to documents regulating the information policy of the Russian Federation. To achieve this, articles published on the official site of the Russian official journal from January 2014 to December 2019 were analyzed. The research conducted proves that the change of the vector of Ukrainian foreign policy influenced the way Ukraine is described.

---

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9709-0406>, doktorantka w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Magister stosunków międzynarodowych.
E-mail: izabela.nogawica@gmail.com

Wprowadzenie

Rosja wszelkimi dostępnymi środkami dąży do zwiększenia, a przynajmniej podtrzymania, swojego znaczenia na arenie międzynarodowej. Wybór tematu był podyktowany chęcią weryfikacji, w jaki sposób Rosja próbuje zaradzić poważnemu problemowi, jakim z jej perspektywy jest odchodzenie Ukrainy z rosyjskiej strefy wpływu. Jednym z dostępnych narzędzi jest kształtowanie poglądów obywateli rosyjskich i społeczności międzynarodowej poprzez propagandę. Celem niniejszego artykułu jest przeanalizowanie, w jaki sposób Rosja za pośrednictwem swojego dziennika rządowego kształtowała stosunek Rosjan do Ukraińców i państwa ukraińskiego od momentu, kiedy w 2014 r. Ukraińcy wybrali europejską drogę rozwoju. W toku studiowania materiałów, już na wstępie do analizy, pojawiło się spostrzeżenie, że Rosja powróciła do narracji nawiązującej do Wielkiej Wojny Ojczyźnianej i motywu niebezpieczeństwa przychodzącego z Zachodu, a także mitu oblężonej twierdzy i świętej, prawosławnej Rusi, której wartości należy bronić. Dlatego przyjęto założenie, że to właśnie na powyższych mitach, dobrze znanych i czytelnych dla każdego Rosjanina, będzie opierać się większość artykułów dotyczących Ukrainy. Taka narracja współgra też z ogłoszoną 5 grudnia 2016 r. *Doktryną bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej*, z punktu widzenia której za priorytet została uznana promocja wiarygodności informacji o polityce narodowej oraz pozycji geopolitycznej Rosji. Przeprowadzona na potrzeby tego artykułu analiza obrazu Ukrainy została ograniczona do okresu styczeń 2014 r. – grudzień 2019 r.

Polityka informacyjna Rosji

«Rassijskaja Gazieta» (RG) to rosyjski dziennik rządowy, którego pierwszy numer został wydany 11 listopada 1990 r. w Moskwie. Pozycja dziennika rządowego gwarantuje niemały nakład (ok. 130 500 egzemplarzy) i dostępność w całym kraju. Jest drukowana w 44 miastach, a wydaniom gazety towarzyszą zakładki regionalne. Poza tym od 2012 r. posiada również wydanie internetowe. Jednak rola «Rassijskoj Gaziety», w przeciwieństwie do dzienników rządowych wielu krajów, nie sprowadza się wyłącznie do publikacji aktów prawnych – na jej łamach możemy znaleźć też wiadomości, komentarze, czy reportaże¹. To sprawia, że siła propagandowa wydania jest wysoka.

---

¹ *O gazete / About the newspaper*, <https://rg.ru/about/> (27.01.2020).

Dokumentem regulującym politykę informacyjną Kremla jest *Doktryna bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej*. Poprzedni taki dokument (który przytaczam tutaj z uwagi na fakt, że część badanego okresu przypada na okres jego funkcjonowania) jest z 2000 r. Do głównych zagrożeń, z którymi miała zmierzyć się polityka informacyjna Rosji zaliczono wtedy m.in. „upowszechnianie dezinformacji o Rosji i działalności federalnych organów władzy państwowej”. Wojny informacyjne wymierzone w Rosję miały być dodatkowo neutralizowane przez programy prezydenckie, takie jak: *Stworzenie pozytywnego wizerunku Federacji Rosyjskiej*, *Umocnienie bezpieczeństwa informacyjnego Rosji* czy *Budowanie jednolitej przestrzeni informacyjnej Rosji*. W przekonaniu prezydenta W. Putina działania te miały służyć wzmocnieniu obywatelskiej tożsamości wieloetnicznego społeczeństwa Federacji Rosyjskiej².

Wspomniana wyżej Doktryna została uznana za nieaktualną już w 2015 r. i wówczas rozpoczęto prace mające na celu stworzenie nowego dokumentu regulującego politykę informacyjną Rosji. W rezultacie tych prac 5 grudnia 2016 r. ogłoszono nową *Doktrynę bezpieczeństwa informacyjnego*³. Z punktu widzenia tematu artykułu interesujący jest przede wszystkim fakt, że za priorytet została uznana „promocja wiarygodności informacji o polityce narodowej oraz pozycji geopolitycznej Rosji”⁴, podczas gdy za jedno z kluczowych zagrożeń uznano „organizacje i instytucje osłabiające suwerenność państwa i jego wartości kulturowe poprzez rozpowszechnianie nieobiektywnych i fałszywych informacji na temat Rosji, dążenie niektórych państw do dominacji w sferze informacyjnej Rosji”⁵. Widać przesunięcie akcentu na kwestię pozycji geopolitycznej Rosji, co może być związane z konfliktami, w które w tym czasie zaangażowała się Federacja Rosyjska (przede wszystkim konflikt w Ukrainie oraz w Syrii). Jolanta Darczewska w pracy «Diabeł tkwi w szczegółach. Wojna informacyjna w świetle doktryny wojennej Rosji» pisze: „Teoria walki informacyjnej wpisuje się w kulturę strategiczną Rosji. Charakteryzują ją m.in.: syndrom oblężonej twierdzy, dążenie do zapewnienia własnego bezpieczeństwa bez poszanowania bezpieczeństwa innych kra-

² J. Darczewska, *Anatomia rosyjskiej wojny informacyjnej. Operacja krymska – studium przypadku*, Warszawa 2014, s. 33.

³ *Указ Президента Российской Федерации от 05.12.2016 г. № 646*, <http://kremlin.ru/acts/bank/41460/page/1> (03.06.2020).

⁴ A. Kuczyńska-Zonik, *Strategia bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej*, [w:] J. Trubalska, Ł. Wojciechowski (red.), *Bezpieczeństwo państwa w cyberprzestrzeni*, Lublin 2017, s. 101.

⁵ Tamże, s. 101.

jów, lęk autorytarneho reżimu przed rewoltą, mitologizowanie własnej armii i służb specjalnych, dążenie do uregulowania wszystkich aspektów bezpieczeństwa, a zarazem stosowanie siły ponad prawem, narzucanie sojusznikom i sąsiadom zasady ograniczonej suwerenności, militaryzacja życia społecznego i politycznego, narzucanie innym państwom zideologizowanego obrazu świata (przedstawianego obecnie jako konfrontacja „świata amerykańskiego” i „świata rosyjskiego”)⁶. To właśnie obecność w przekazie wspomnianych przez J. Darczewską elementów pozwala oszacować poziom zideologizowana informacji dotyczącej Ukrainy.

Kryzys na Ukrainie

Kryzys na Ukrainie rozpoczął się, kiedy Wiktor Janukowycz odstąpił od podpisania umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską. Oficjalnie powodem był brak propozycji zadośćuczynienia za ewentualne poniesione straty, a także strach przed pogorszeniem relacji handlowych z Rosją, która była kluczowym partnerem. Rezygnacja z podpisania umowy wywołała falę protestów w Kijowie i innych miastach (głównie zachodniej) Ukrainy, które dziś znamy pod nazwami „Euromajdan” lub „Rewolucja godności”. W rezultacie tych wydarzeń obalono prorosyjskiego prezydenta Wiktora Janukowicza, który podjął decyzję o opuszczeniu kraju i udał się do Rosji. Na tym zakończyły się sukcesy protestujących. Na przełomie lutego i marca rozpoczął się tzw. „kryzys krymski”. Rosja przy pomocy swoich żołnierzy doprowadziła do secesji, a następnie aneksji Krymu wraz z Sewastopolem do Rosji. Legalność krymskiej secesji miało potwierdzić przeprowadzone na półwyspie referendum, które nie zostało uznane przez państwa zachodnie. Aneksja Krymu zachęciła do działania Rosjan i ukraińskich separatystów w innych regionach wschodniej Ukrainy. Rozpoczął się konflikt zbrojny w Donbasie, gdzie przy wsparciu Rosji doszło do powstania Donieckiej Republiki Ludowej i Ługańskiej Republiki Ludowej⁷. Wojna trwa do dziś. Sytuacja na Ukrainie ma strategiczne znaczenie dla pozycji Rosji na obszarze poradzieckim. Udana integracja Kijowa ze strukturami europejskimi mogłaby służyć za przykład dla kolejnych państw rosyjskiej strefy wpływów, co mogłoby odebrać

---

⁶ J. Darczewska, *Diabeł tkwi w szczegółach. Wojna informacyjna w świetle doktryny wojennej Rosji*, «Punkt widzenia» 2015, vol. 5, s. 8.

⁷ S. Olszyk, *Kontekst geopolityczny kryzysu na Ukrainie (2013–2014) i zaangażowanie władz polskich w jego rozwiązanie*, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_14746_ssp_2016_3_12/c/18886-18582.pdf (04.02.2020).

jej pozycję mocarstwa regionalnego. To szczególnie ważne biorąc pod uwagę, że obecnie to głównie mocarstwowa polityka legitymizuje rządy W. Putina, co sprawia, że propaganda sukcesu nabiera kluczowego znaczenia.

Wiele wskazuje na to, że Rosja od dawna stopniowo przygotowywała grunt pod zajęcie półwyspu. W rosyjskiej kampanii informacyjnej wymierzonej w Ukrainę z jednej strony gloryfikowano czasy radzieckie, a z drugiej odwoływano się do mitów związanych z drugą wojną światową. Od początku przedstawiano wydarzenia Euromajdanu jako inspirowane przez Zachód i wrogie wobec Rosji. Zwolennicy rewolucji byli oskarżani o skrajny nacjonalizm (często nazizm), rusofobię, gloryfikację UPA (uważanej w Rosji za organizację terrorystyczną) i SS Galizien⁸. Rząd ukraiński przedstawiano jako skorumpowany, nielegalny i sformułowany w drodze zamachu stanu. Rosyjskie media, zarówno te tradycyjne, jak i sieci społecznościowe, szczególnie chętnie propagowały tę narrację poprzez relacje rzekomych świadków wydarzeń. Działania te miały na celu wzbudzenie niechęci wobec narodu ukraińskiego. Szczególnie chętnie manipulowano wizerunkiem ukraińskiej armii, szerząc historie o stosowanych w niej torturach, masowych mordach, wykorzystywaniu dzieci do walki, handlu ludźmi, a nawet kanibalizmie⁹.

Obraz Ukrainy w «Rassijskoj Gazietie»

Przechodząc do obrazu Ukrainy w «Rassijskoj Gazietie», należy zacząć od tego, że jest to temat popularny. Od stycznia 2014 do końca grudnia 2019 r. na łamach wersji internetowej ukazało się 46 905 artykułów, w których pojawia się fraza „Ukraina” lub „Ukraińcy”¹⁰. W styczniu 2014 r., czyli w momencie od którego zaczęto prowadzenie tego badania, wydarzenia Euromajdanu trwały już od ponad miesiąca i były aktywnie relacjonowane przez rosyjski dziennik rządowy. Analizę rosyjskiej narracji dotyczącej tego tematu można zacząć od tego, że w przeciwieństwie do większości wydań europejskich, dziennikarze RG zapisywali słowo „Euromajdan” od małej litery. Poza tym, temu określeniu zawsze towarzyszył

⁸ P.J. Sieradzan, *Rosyjska opinia publiczna wobec EuroRewolucji*, [w:] R. Potocki, M. Doma-gała, D. Miłoszewska (red.), *Czas EuroMajdanu*, Warszawa 2014, s. 392–401.

⁹ E. Lange-Ionatamishvili, S. Svetoka, *Strategic Communications and Social Media in the Russia Ukraine Conflict*, [w:] K. Geers (red.), *Cyber War in Perspective: Russian Aggression against Ukraine*, NATO CCD COE Publications, Tallinn 2015, s. 107–108.

¹⁰ Dane na 11 marca 2020 r.

cudzysłów, a często też poprzedzały je słowa „tak zwany Euromajdan”, co zapewne miało podkreślić sceptyczny stosunek redakcji wobec tych wydarzeń.

Na początku 2014 r. doniesienia z Euromajdanu cieszyły się w Rosji dużą popularnością. Codziennie publikowano przynajmniej jeden artykuł poświęcony temu tematowi. Przede wszystkim, kijowski Plac Niepodległości opisywany był jako miejsce niebezpieczne i opanowane przez przestępców. W artykule „Ukraińskie teatry proszą o ochronę przed „euromajdanem”” (*Украинские театры просят защиты от „евромайдана”*)¹¹ Paweł Dulman pisze o przedstawicielach kijowskiego świata kultury, którzy zwrócili się do ukraińskiego MSW z prośbą o ustalenie ochrony pozwalającej zapobiec wtargnięciu protestujących do budynków instytucji kulturalnych. Warto podkreślić, że poza wyrazem „Euromajdan”, również słowo „rewolucjoniści” zawsze pisane jest w cudzysłowie, co zapewne ma podkreślić ironiczny stosunek autora wobec tych wydarzeń. Artykuł informuje również o wysokim poziomie przestępczości na Placu Niepodległości – kradzieżach, bójkach i gwałtach z „prawdopodobnym” udziałem protestujących. Typowe dla artykułów z początku roku jest też pytanie retoryczne o to, skąd brane są środki finansowe pozwalające utrzymać Euromajdan, kim są protestujący, że nie muszą chodzić do pracy i co dzieje się z ich rodzinami. Na marginesie należy zwrócić uwagę, że na tym etapie (artykuł pochodzi z 2 stycznia 2014 r.), informacja pochodząca od ukraińskiej administracji jest traktowana jako wiarygodna i autor kilkakrotnie odwołuje się do oficjalnych danych. Nie padają również żadne negatywne słowa pod adresem ukraińskiego rządu, administracji, czy służb.

Kolejny obszerny blok informacji stanowią doniesienia z regionów buntujących się wobec wydarzeń mających miejsce w Kijowie. Maksim Makaryczew w artykule „Rozdzielili. Kto będzie rządził?” (*Разделили. Кто будет властвовать?*)¹² cytuje przewodniczącego charkowskiej administracji i przewodniczącego lokalnego oddziału Partii Regionów Michaiła Dobkina: „Po 70 latach na Ukrainie znów zaczyna działać „Front Ukraiński”, którego uczestnicy, na wzór ojców i dziadków, wyzwolą nasze ziemie, podobnie jak w latach 40. XX wieku”¹³. Widzimy charakterystyczne dla większości mediów rosyjskich i prorosyjskich mediów

¹¹ П. Дульман, *Украинские театры просят защиты от «евромайдана»*, <https://rg.ru/2014/01/02/teatri-site-anons.html/> (14.03.2020).

¹² М. Макарычев, *Разделили. Кто будет властвовать?*, [/https://rg.ru/2014/02/03/ukr.html/](https://rg.ru/2014/02/03/ukr.html/) (15.03.2020).

¹³ Tamże.

ukraińskich odwoływanie się do drugiej wojny światowej i konieczności ochrony ojczyzny przed agresorami z Zachodu. RG donosi o żołnierzach „neonazistowskiego” batalionu „Azow” fotografujących się z portretem Adolfa Hitlera¹⁴. Również partia „Swoboda” nazywana jest faszystowską.

«Rassijskaja Gazieta» wiele uwagi poświęca również niepokoju, jaki sytuacja na Ukrainie wywołała w Rosji. W artykule „Kiedy przychodzi czarna bieda” (*Когда приходит черная беда*)¹⁵ z 3 marca 2014 r. autorzy informują, że w kraju krasnodarskim rozpoczęła się zbiórka pomocy humanitarnej dla „bratniego kraju”. Jak donosi RG, w okresie od sierpnia 2014 r. do grudnia 2019 r., Rosja dostarczyła Ukrainie 84 tysiące ton ładunków z pomocą humanitarną¹⁶. Odwoływanie się do symboliki bratnich narodów jest motywem powracającym od wielu lat. Pogarszająca się sytuacja na Ukrainie jest powodem, dla którego Rosja ma prawo interweniować i „pomóc”. Co więcej, w Kubaniu odbył się mityng mający na celu udzielenie wsparcia narodowi ukraińskiemu, podczas którego gubernator Aleksandr Tkaczew miał powiedzieć, że Rosjanie są gotowi przyjść na pomoc Ukrainie. Artykuł informuje też, że w celu udzielenia wsparcia mieszkańcom autonomii, na Krym wysłano już ponad tysiąc kubańskich żołnierzy. Według słów autorów, kozacy dońscy „są gotowi okazać niezbędną pomoc praktyczną w zapewnieniu porządku prawnego na Krymie i południowo-wschodnich rejonach Ukrainy”.

Ukraina jednocześnie jest opisywana jako kraj faszystowski i anarchiczny. W artykule „Prawy sektor odmówił posłuszeństwa Kijowowi” (*Правый сектор отказался подчиняться Киеву*)¹⁷ Maksim Makaryczew donosi, że bojownicy Prawego Sektora wypowiedzieli posłuszeństwo ukraińskiej władzy. Artykuł skoncentrowany jest wokół braku kontroli ukraińskiego rządu nad ekstremistycznymi ugrupowaniami, które bezkarne przemieszczają się z bronią po kraju i narzucają swoje warunki prezydentowi¹⁸. Ukraińscy „ekstremiści” są oskarżani m.in. o spalenie żywcem 48 osób w domu związków zawodowych w Odessie w maju 2014 r. Opis

¹⁴ M. Макарычев, *Во Франции сбросили маски с «героев майдана»*, <https://rg.ru/2016/02/02/francuzskij-telekanal-pokazal-pravdivij-film-o-tragedii-v-odesse.html/> (02.04.2020).

¹⁵ A. Ершов, Л. Ионова, А. Скрипка, *Когда приходит черная беда*, <https://rg.ru/2014/03/03/pomosh.html> (16.03.2020).

¹⁶ *МЧС России направило в Донбасс груз медикаментов и детского питания*, <https://rg.ru/2019/12/12/mchs-rossii-napravilo-v-donbass-gruz-medikamentov-i-detskogo-pitaniia.html/> (23.04.2020).

¹⁷ M. Макарычев, *«Правый сектор» отказался подчиняться Киеву*, <https://rg.ru/2015/07/07/pravii-sektor-site.html> (31.03.2020).

¹⁸ Tamże.

wydarzeń silnie oddziałuje na emocje czytelnika: „Zakrwawione ciała ludzi, zwierzęcy uśmiech morderców krzyczących „Zabij wszystkich co do jednego!” i dobijających rannych, łzy obywatelki Odessy, Fatimy Papury, która tego dnia straciła jedyne go syna Wadima”¹⁹.

Bardzo popularnym blokiem tematycznym jest pogarszająca się sytuacja ekonomiczna i społeczna na Ukrainie. Jak powiedział cytowany przez RG przewodniczący Ługańskiej Republiki Ludowej Igor Płotnicki: „Nie ma gospodarki, nie ma państwa, nie ma jedności narodowej, odcięto się od korzeni historycznych, wszystko jest stracone”²⁰. Wiele artykułów sprowadza się do konkluzji, że „Ukraina spada w przepaść”²¹. Państwo jest krytykowane lub wyśmiewane na każdy możliwym polu – od polityki, aż po kulturę²². Zgodnie z narracją RG, ukraińska władza tonie w korupcji i nie robi nic, by to zmienić²³. RG donosi o majątkach prezydenta Poroszenki i jego ekipy, którzy bogacą się kosztem zwykłych Ukraińców²⁴. Początkowo w znacznie lepszym świetle ukazywany był prezydent Wołodymyr Zełenski, przedstawiany jako człowiek odważny i potrafiący przejąć inicjatywę²⁵. Z czasem jednak, kiedy w kolejnych wypowiedziach krytykował działanie Kremla, również stał się obiektem ataków RG.

RG konsekwentnie opisuje porewolucyjną Ukrainę jako marionetkowe państwo Stanów Zjednoczonych, gotowe płacić Stanom Zjednoczonym zawyżone stawki za ropę naftową i węgiel, aby tylko nie współpracować z Rosją²⁶. Jednocześnie dziennik donosi o stopniowym ochładzaniu się relacji na tej linii. Ukraina z własnej winy traci zaufanie Stanów Zjednoczonych, co wpisuje się w popularny obraz Ukrainy jako kraju konse-

¹⁹ М. Макарычев, *Во Франции сбросили маски...*

²⁰ Глава ЛНР: Республика не вернется в состав Украины, <https://rg.ru/2017/11/11/glava-lnr-respublika-ne-vernetsia-v-sostav-ukrainy.html> (10.04.2020).

²¹ М. Макарычев, *Во Франции сбросили маски...*

²² А. Александр, *Верка Сердючка сотрет виды Крыма из украинского клипа для «Евровидения»*, <https://rg.ru/2017/05/05/verka-serdiuchka-sotret-vidy-kryma-iz-ukrainskogo-klipadlia-evrovideniia.html> (08.04.2020).

²³ *Вашингтон не намерен вечно помогать Украине*, <https://rg.ru/2016/04/04/glava-ukrainy-ischerpal-v-vashingtone-svoj-kreditnyj-potencial.html> (04.04.2020).

²⁴ *Журналисты нашли незадекларированную виллу Порошенко*, <https://rg.ru/2016/11/11/zhurnalisty-nashli-nezadeklarirovannuiu-villu-poroshenko.html> (07.04.2020).

²⁵ *Пушков предупредил Порошенко о последствиях отказа от дебатов*, <https://rg.ru/2019/04/04/pushkov-predupredil-poroshenko-o-posledstviiah-otkaza-ot-debatov.html> (20.04.2020).

²⁶ *В Совфеде прокомментировали поставки американской нефти на Украину*, <https://rg.ru/2019/07/07/v-sovfede-prokomentirovali-postavki-amerikanskoj-nefti-na-ukrainu.html> (22.04.2020).

kwentnie staczającego się w przepaść²⁷. Kijów cieszył się dużym wsparciem Baracka Obamy, jednak po objęciu urzędu przez Donalda Trumpa, RG poinformowała że ten wprost nienawidzi Ukrainy²⁸. Krytykowane są również europejskie aspiracje Ukrainy, która według RG jest Europie niepotrzebna²⁹. Jednocześnie Ukraina opisywana jest jako kraj niezdolny do przetrwania bez wsparcia i współpracy z Rosją. Dotyczy to zarówno współpracy militarnej³⁰, jak i energetycznej³¹.

Ważnym czynnikiem cywilizacyjnym spajającym społeczeństwa rosyjskie i ukraińskie jest prawosławie. Jak donosi RG, po śmierci Metropolity Kijowskiego i całej Ukrainy Władimira, Metropolita Hilarion wezwał prawosławnych do modlitwy o zakończenie wewnętrznych wojen i wzajemnej nienawiści. Aspekt religijny odgrywa tutaj ważną rolę i jest ściśle związany z polityką. Galina Bryncewa w artykule „Nawet wrogowie szanowali Wołodymyra” pisze: „Pomimo tego, że retoryka ukraińskich polityków i katolików dotycząca UKO jest obecnie absolutnie wroga i nietolerancyjna, wszyscy doskonale rozumieją, że jeśli powiedzą coś przeciwko Metropolicie, stracą wyborców”³². Prawosławie od zawsze było czynnikiem „przyciągającym” Ukrainę ku Rosji, zatem działalność kościoła katolickiego oraz unickiego była traktowana z wrogością, zwracano również uwagę na przewagę kościoła prawosławnego na terytorium Ukrainy. Relacje pomiędzy wyznaniem są opisywane jako konflikt³³. Już po utworzeniu Cerkwi Prawosławnej Ukrainy, skoncentrowano się na opisie prześladowań, jakim poddawane są organizacje religijne, których centrum znajduje się w Moskwie (czyli na przykład Ukraińska Cerkiew Prawosławna) i duchowni³⁴.

Szeroko opisywane są działania militarne na wschodzie Ukrainy. RG zapewnia, że Rosja dąży do jak najszybszego zakończenia konfliktu

²⁷ *Вашингтон не намерен...*

²⁸ Tamże.

²⁹ А. Васильев, *Пушков „опустил” Зеленского с небес на землю*, <https://rg.ru/2019/06/06/pushkov-opustil-zelenskogo-s-nebesna-zemliu.html> (22.04.2020).

³⁰ А. Валагин, *Украина возобновила выпуск ракет для России*, <https://rg.ru/2017/06/06/ukraina-vozobnovila-vypusk-raketdliarossii.html> (08.04.2020).

³¹ Е. Березина, *„Нафтогаз” не исключил закупку газа у России в критической ситуации*, <https://rg.ru/2017/08/08/naftogazne-iskliuchil-zakupku-gaza-u-rossii-v-kriticheskoy-situacii.html> (10.04.2020).

³² Г. Брынцева, *Владыку уважали даже враги*, <https://rg.ru/2014/07/07/vladimir.html> (19.03.2010).

³³ Tamże.

³⁴ А. Саможнев, *Киевские власти грозят силой переименовать УПЦ*, <https://rg.ru/2019/02/02/kyevskie-vlasti-groziat-siloy-pereimenovat-upc.html> (20.04.2020).

u swoich granic³⁵. Separatyści są nazywani „zwolennikami federalizacji”³⁶. Choć Rosja oficjalnie nie uznała niepodległości republik, w praktyce działania ich władz nie są opisywane ani traktowane jak nielegalne. Podczas gdy w polskojęzycznych i anglojęzycznych mediach często podkreśla się nielegalność istnienia republik poprzez cudzysłów, lub poprzedzenie ich słowami „tak zwana” lub „samozwańcza”, w RG żaden z tych zabiegów nie jest stosowany. To ich przedstawiciele, a nie przedstawiciele legalnej ukraińskiej władzy, są proszeni o komentarz dotyczący bieżących wydarzeń³⁷. Wyraźnie widać też, że dziennikarze RG mają znacznie lepszy dostęp do informacji ze strony separatystów – cały konflikt opisywany jest z ich perspektywy. Donbas jest opisywany jako miejsce niebezpieczne, ale przewagę mają informacje o obstrzałach (nazywanych często prowokacjami) prowadzonych przez stronę ukraińską i szkodach, jakie powodują dla miejscowej ludności³⁸. Również już po oficjalnym ogłoszeniu zawieszenia ognia, RG pisze o tym, że to ukraińska strona narusza jego ustalenia. Jak podaje RG, separatyści nie reagują na „prowokacje” i przestrzegają zasad wynikających z porozumień mińskich³⁹. RG informuje też o słabej kondycji ukraińskiej armii – wadliwym sprzęcie, zdemoralizowanym dowództwie, ukraińskich żołnierzach którzy poddają się lub przechodzą na stronę separatystów⁴⁰ i licznych samobójstwach⁴¹.

Kolejny blok tematyczny stanowią doniesienia o prześladowaniu ludności rosyjskiej lub okazującej sprzeciw wobec wydarzeń w Kijowie. Według «Rassijskoj Gaziety», represjom politycznym miał być poddany m.in. arcybiskup Oleg Mokriak⁴². RG opisuje też przykład właściciela hotelu w Truskawcu, który na drzwiach wywiesił tabliczkę informującą,

³⁵ И. Окунев, *Петр Порошенко в Донбассе заговорил об «украинской оккупации»*, <https://rg.ru/2017/01/01/pe-tr-poroshenko-v-donbasse-zagovoril-ob-ukrainskoj-okkupacii.html> (07.04.2020).

³⁶ *На Украине начали собирать второй батальон Национальной гвардии*, <https://rg.ru/2014/05/05/snbo-anons.html> (17.03.2020).

³⁷ Н. Ермолаева, *Нарушенное из-за диверсии энергоснабжение Луганска восстановлено*, <https://rg.ru/2015/01/01/lugansk-site-anons.html> (25.03.2020).

³⁸ *Ополчение: На химзаводе в Славянске после артобстрела возник пожар*, <https://rg.ru/2014/06/06/himzavod-anons.html> (17.03.2020).

³⁹ А. Саможнев, *ДНР: Силовики 27 раз нарушали режим прекращения огня*, <https://rg.ru/2015/04/04/ogon-site-anons.html> (25.03.2020).

⁴⁰ Р. Мельников, *«Котел» бурлит*, <https://rg.ru/2015/02/02/debalcevo.html> (23.03.2020).

⁴¹ *На Украине рассказали о самоубийствах среди военнослужащих*, <https://rg.ru/2018/05/05/na-ukraine-rasskazali-o-samoubijstvah-sredi-voennosluzhashchih.html> (11.04.2020).

⁴² *Митрополит Одесский просит ООН заступиться за местного священника*, <https://rg.ru/2014/04/04/odessa-anons.html> (17.03.2020).

że okupanci nie są mile widziani. RG pisze: „Takie zabiegi, stosowane przez być może nie całkowicie zdrowych psychicznie ludzi, są jednak wyjątkami i noszą znamiona chwytu reklamowego – taniego i skandalicznego”. Rosjanie stanowczo nie zgadzają się z tym, by nazywać ich okupantami, a Ukraina jest nazywana niegościnnym krajem⁴³. W podobnym tonie opisywana jest dekomunizacja Ukrainy, często prowadzona wbrew woli „prostych Ukraińców”. RG przytacza przykład ukraińskiego szefa MSZ Klimkina, który narzekał na zbyt duży udział sowieckich filmów w świątecznej rozkładówce telewizyjnej, choć według badań wciąż są to ulubione film Ukraińców⁴⁴. Warto też odnotować, że RG konsekwentnie nie przyjmuje zmian, które były rezultatem przeprowadzonej na Ukrainie dekomunizacji. Przykładem może być, że w rosyjskim dzienniku urzędowym wciąż używa się nazwy „Dniepropietrowsk”, choć nazwa miasta została w 2017 zamieniona na Dnipro (poprzednia nazwa miasta odwoływała się do działacza bolszewickiego i jednego z organizatorów Wielkiego Głodu z lat 1932–1933, Grigorija Pietrowskiego).

Wnioski

Narracja, jaką stosuje RG w stosunku do Ukrainy jest częścią kremłowskiej propagandy dążącej do zwiększenia lub utrzymania rosyjskich wpływów na Ukrainie. Przedstawiany w rosyjskim dzienniku urzędowy obraz jest w zdecydowanej większości negatywny. Z przeprowadzonej analizy wynika, że pomimo upływu sześciu lat, Rosja nie łagodzi tonu. To dziwi o tyle, że bez względu na to, jaki jest plan Rosji wobec Ukrainy, przychylność ukraińskiego społeczeństwa mogłaby jej bardzo pomóc. RG, za wyjątkiem nielicznych artykułów, w których Ukraińcy przedstawiani są jako prosty lud bezbronny wobec faszystowskiej władzy, w większości artykułów szczerze Rosjan przeciwko Ukraińcom. Analiza potwierdziła, że podstawowym sposobem jest odwoływanie się do dobrze znanych mitów Wielkiej Wojny Ojczyźnianej, wroga z Zachodu, oblężonej twierdzy, czy Ukraińca – faszysty i banderowca. Szczególnie kontrowersyjne opinie są przemycane poprzez cytaty polityków i innych osób publicznych. Szczególnie często pojawiają się opinie Aleksieja Puszkowa, parlamentarzysty

⁴³ Е. Шестаков, *Обидели клиенты из России*, <https://rg.ru/2014/11/10/truskavets-site.html> (23.03.2020).

⁴⁴ Е. Бугайская, *Глава МИД Украины расстроился из-за советских фильмов в новогоднем эфире*, <https://rg.ru/2019/01/01/glava-mid-ukrainy-rasstroilsia-iz-za-sovetskih-filmov-v-novogodnem-efire.html> (17.04.2019).

z ramienia Jednej Rosji, znanego ze swoich skandalizujących wypowiedzi. Taki kurs wydaje się być nie do utrzymania, jeśli Kreml chce przywrócić Ukrainę w orbitę własnych wpływów. W tej chwili cel ten jest realizowany poprzez kwestionowanie wiarygodności relacji Ukrainy z państwami zachodnimi – zarówno w sensie politycznym, gospodarczym, jak i militarnym.

Bibliografia

- Alekseev A., *Verka Serdjuchka sotret vidy Kryma iz ukrainskogo klipa dlja „Evrovidenija”* (Алексеев А., *Верка Сердючка сотрет виды Крыма из украинского клипа для „Евровидения”*). www.rg.ru/2017/05/05/verka-serdiuchka-sotret-vidy-kryma-iz-ukrainskogo-klipa-dlia-evrovideniia.html.
- Berezina E., *„Naftogaz” ne isključil zakupku gaza u Rossii v kriticheskoj situatsii* (Березина Е., *„Нафтогаз” не исключил закупку газа у России в критической ситуации*). www.rg.ru/2017/08/08/naftogaz-ne-isključil-zakupku-gaza-u-rossii-v-kriticheskoj-situacii.html.
- Bryntseva G., *Vladyku uvazhali dazhe vragi* (Брынцева Г., *Владыку уважали даже враги*). www.rg.ru/2014/07/07/vladimir.html.
- Bugaiskaia E., *Glava MID Ukrainy rasstroilsia iz-za sovetских filmov v novogodnem efire* (Бугайская Е., *Глава МИД Украины расстроился из-за советских фильмов в новогоднем эфире*). www.rg.ru/2019/01/01/glava-mid-ukrainy-rasstroilsia-iz-za-sovetskih-filmov-v-novogodnem-efire.html.
- Darczewska J., *Anatomia rosyjskiej wojny informacyjnej. Operacja krymska – studium przypadku*, Warszawa 2014.
- Darczewska J., *Diabeł tkwi w szczegółach. Wojna informacyjna w świetle doktryny wojennej Rosji*, Warszawa 2015.
- Dulman P., *Ukrainskie teatry prosiat zashchity ot „evromaidana”* (Дульман П., *Украинские театры просят защиты от „евромайдана”*), www.rg.ru/2014/01/02/teatri-site-anons.html.
- Dulman P., *Ushlyshit li Poroshenko nabat?* (Дульман П., *Услышат ли Порошенко набат?*), www.rg.ru/2016/04/04/glava-ukrainy-ischerpal-v-vashingtone-svoj-kreditnyj-potencial.html.
- Ermolaeva N., *Narushennoe iz-za diversii energosnabzhenie Luganska vosstanovleno* (Ермолаева Н., *Нарушенное из-за диверсии энергоснабжение Луганска восстановлено*), www.rg.ru/2015/01/01/lugansk-site-anons.html.
- Ershov A., Ionova L., Skripka A., *Kogda prikhodit chernaia beda* (Ершов А., Ионова Л., Скрипка А., *Когда приходит черная беда*), www.rg.ru/2014/03/03/pomosh.html.
- Glava LNR: Respublika ne vernetsia v sostav Ukrainy* (Глава ЛНР: Республика не вернется в состав Украины), www.rg.ru/2017/11/11/glava-lnr-respublika-ne-vernetsia-v-sostav-ukrainy.html.
- Kuczyńska-Zonik A., *Strategia bezpieczeństwa informacyjnego Federacji Rosyjskiej*, [w:] J. Trubalska, Ł. Wojciechowski (red.), *Bezpieczeństwo państwa w cyberprzestrzeni*, Lublin 2017.
- Lange-Ionatamishvili E., Svetoka S., *Strategic Communications and Social Media in the Russia Ukraine Conflict*, [w:] K. Geers (red.), *Cyber War in Perspective: Russian Aggression against Ukraine*, Tallinn 2015.
- Makarychev M., *„Pravyy sektor” otkazalsia podchiniatsia Kievu* (Макарычев М., *„Правый сектор” отказался подчиняться Киеву*), www.rg.ru/2015/07/07/pravii-sektor-site.html.

- Makarychev M., *Razdelili. Kto budet vlastvovat?* (Макарычев М., *Разделили. Кто будет владеть?*), www.rg.ru/2014/02/03/ukr.html.
- Makarychev M., *Vo Frantsii sbrosili maski s „geroev maidana”* (Макарычев М., *Во Франции сбросили маски с «героев майдана»*), www.rg.ru/2016/02/02/francuzskij-telekanal-pokazal-pravdivyj-film-o-tragedii-v-odesse.html.
- Melnikov R., *«Kotel” burlit* (Мельников Р., *«Котел» бурлит*), www.rg.ru/2015/02/02/debalcevo.html.
- Okunev I., *Petr Poroshenko v Donbasse zagovoril ob „ukrainskoi okkupatsii”* (Окунев И., *Петр Порошенко в Донбассе заговорил об «украинской оккупации»*), www.rg.ru/2017/01/01/petr-poroshenko-v-donbasse-zagovoril-ob-ukrainskoj-okkupacii.html.
- Olszyk S., *Kontekst geopolityczny kryzysu na Ukrainie (2013–2014) i zaangażowanie władz polskich w jego rozwiązanie*, www.cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_14746_ssp_2016_3_12/c/18886-18582.pdf.
- Samozhnev A., *DNR: Siloviki 27 raz narushali rezhim prekrashcheniia ognia* (Саможнев А., *ДНР: Силовики 27 раз нарушали режим прекращения огня*), www.rg.ru/2015/04/04/ogon-site-anons.html.
- Samozhnev A., *Kievskie vlasti groziat siloi pereimenovat UPC* (Саможнев А., *Киевские власти грозят силой переименовать УПЦ*), www.rg.ru/2019/02/02/kievskie-vlasti-groziat-siloj-pereimenovat-upc.html.
- Shestakov E., *Obideli klienty iz Rossii* (Шестаков Е., *Обидели клиенты из России*), www.rg.ru/2014/11/10/truskavets-site.html.
- Sieradzan P. J., *Rosyjska opinia publiczna wobec EuroRewolucji*, [w:] R. Potocki, M. Domagała, D. Miłoszewska (red.), *Czas EuroMajdanu*, Warszawa 2014.
- Valagin A., *Ukraina vobnovila vypusk raket dlia Rossii* (Валагин А., *Украина возобновила выпуск ракет для России*), www.rg.ru/2017/06/06/ukraina-vobnovila-vypusk-raket-dlia-rossii.html.
- Vasilev A., *Pushkov „opustil” Zelenskogo s nebes na zemliu* (Васильев А., *Пушков „опустил” Зеленского с небес на землю*), www.rg.ru/2019/06/06/pushkov-opustil-zelenskogo-s-nebes-na-zemliu.html.